

نقش ناقرینگی اطلاعاتی بر روابط بین هزینه‌های انحصاری افشای عمومی، کارایی اطلاعاتی و قابلیت مقایسه صورت های مالی

لیلا رضایی^{۱*}

مجید زنجیردار^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۳/۲۷

چکیده

هدف این تحقیق بررسی نقش ناقرینگی اطلاعاتی بر روابط بین هزینه‌های انحصاری افشای عمومی، کارایی اطلاعاتی و قابلیت مقایسه صورت های مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. قلمرو مکانی این تحقیق شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سالهای بین ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ بوده است. در این تحقیق، هزینه‌های انحصاری افشای عمومی متغیرمستقل و فاکتورهای کیفی اطلاعات متغیرهای وابسته در نظر گرفته شد. تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد، چنانچه طبقه بندی انواع تحقیقات بر اساس ماهیت و روش را مدنظر قرار گیرد، روش تحقیق حاضر از لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی قرار داشته و از نظر روش نیز در دسته تحقیقات همبستگی محسوب می گردد. در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات، از روش کتابخانه ای استفاده شد. در بخش داده های پژوهش از طریق جمع آوری داده های شرکت های نمونه با مراجعه به صورت های مالی، یادداشت های توضیحی و ماهنامه بورس اوراق بهادار انجام پذیرفت. بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۲۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. به منظور توصیف و تلخیص داده های جمع آوری شده از آمار توصیفی و استنباطی بهره گرفته شده است. به منظور تحلیل داده ها ابتدا پیش آزمون های ناهمسانی واریانس، آزمون F لیمر، آزمون هاسمن و آزمون جاکرک - برا و سپس از آزمون رگرسیون چند متغیره برای تایید و رد فرضیه های تحقیق (نرم افزار ایویوز) استفاده گردیده است. نتایج نشان داد تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر فاکتورهای کیفی اطلاعات مشتمل بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی؛ کارایی اطلاعاتی، لحن مثبت مدیریت و کیفیت اطلاعات محیط در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است.

واژه‌های کلیدی

ناقرینگی اطلاعاتی، هزینه‌های انحصاری افشای عمومی، کارایی اطلاعاتی، قابلیت مقایسه صورتهای مالی

۱- کارشناس ارشد، حسابداری، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران. (*نویسنده مسئول:

lrezaiimail@gmail.com

۲- دانشیار، مدیریت مالی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

۱. مقدمه

اصل اساسی افشای داوطلبانه این است که اگر هزینه‌های انحصاری بیش از منافع بازار سرمایه باشد، مدیران گزارش را آغاز ننموده، کاهش یا متوقف خواهند نمود، رقابت باعث کاهش انگیزه برای گزارش می‌شود و ریسک افشای اطلاعات خصوصی یک مانع جدی برای افشای داوطلبانه می‌باشد؛ مدیران به گزارش‌های مالی شرکت‌های رقیب توجه دارند، زیرا گزارش‌های مالی اجازه می‌دهند تا شرکت‌های دیگر برای شناسایی فرصت‌های خوب و بد سرمایه‌گذاری از اطلاعات ارائه شده استفاده نمایند، شرکت‌های هم‌تا در طول دوره‌های ارائه گزارش‌ها، سرمایه‌گذاری‌های خود را افزایش می‌دهند که نشان می‌دهد مدیران تصمیمات استراتژیک خود را براساس اطلاعات گزارش‌های مالی شرکت‌های رقیب تغییر می‌دهند؛ کاربران خارجی گزارش‌های مالی نیز با هزینه‌های پردازش اطلاعات مواجه‌اند و زمانی که گزارش‌های مالی بیشتر قابل مقایسه هستند، هزینه پردازش اطلاعات کمتر خواهد بود. از آنجائیکه GAAP به مدیران اجازه می‌دهد تا آشکارسازی اطلاعات انحصاری در گزارش‌های مالی را محدود نمایند و از آنجا که شرکت‌ها اغلب به گزارش‌های مالی رقبای خود توجه می‌کنند، ممکن است برای شرکت‌هایی با سطح بالایی از اطلاعات انحصاری، رقابت هزینه‌های افشای عمومی را افزایش دهد؛ چنین هزینه‌هایی که به عنوان هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی شناخته می‌شوند، می‌تواند به گزارشگری مالی استراتژیک منجر شوند. پیش‌بینی می‌شود که منافع مالی بین هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی و کیفیت اطلاعات مالی قابل بررسی است و انتظار می‌رود که هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی بر کیفیت اطلاعات مالی تاثیر منفی داشته باشد. همچنین پورتر^۱ (۲۰۰۸) استدلال می‌کند زمانی که شرکت‌های رقیب نمی‌توانند سیگنال‌های یکدیگر را به خوبی بخوانند، نیروهای رقابت بسیار شدید خواهد بود. در نتیجه، رقبا بیشتر در گزارش‌های مالی متمرکز خواهند شد که شفاف‌تر بوده و سایر منابع اطلاعاتی فاقد آن هستند، بنابراین انتظار می‌رود که تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی بر کیفیت اطلاعات مالی در شرایط ناقص‌نگی اطلاعاتی قوی‌تر باشد (ایم‌هف و همکاران^۲، ۲۰۱۹، ۳).

به طور کلی شرکت‌ها در خصوص انتخاب سطح کیفیت گزارشگری مالی خود براساس هزینه-فایده افشای اطلاعات با کیفیت، تصمیم می‌گیرند. رقابت اثری مبهم و دوطرفه بر کیفیت اطلاعات توسط مدیران دارد؛ به بیانی، رقابت از طریق کانالهای مختلف ممکن است منجر به بهبود محیط اطلاعاتی شرکت‌ها و یا تضعیف آن گردد در صورت نبود مکانیسم حاکمیتی قوی، تنها وجود یک بازار رقابتی است که باعث می‌شود تا رفتار مدیران در راستای حداکثر کردن منافع سهامداران باشد، همچنین وجود فشار رقابتی، مدیران واحدهای تجاری را بر آن می‌دارد تا به منظور جذب منابع کمیاب اقتصادی، کیفیت اطلاعات گزارش شده را افزایش دهند تا از آن طریق عدم تقارن اطلاعاتی و ریسک‌گزینش نادرست و در نتیجه هزینه سرمایه شرکت را کاهش دهند (هسو و همکاران^۳، ۲۰۱۷؛ ۴). در مقابل، دیدگاه دیگری نیز وجود دارد

^۱-Porter

^۲-Imhof et al

^۳-Hsu et al

که طبق آن رقابت در بازار محصول می‌تواند منجر به کاهش کیفیت اطلاعات حسابداری و سودهای پیش‌بینی شده توسط مدیریت شود. هزینه‌های مالکانه، هزینه‌های نمایندگی و هزینه‌های سیاسی، انگیزه‌ها و عوامل تکمیل‌کننده یکدیگر در خصوص ارتباط بین رقابت در بازار محصول و کیفیت افشای اطلاعات هستند. مدیران ممکن است تحت تأثیر این هزینه‌ها، مقدار و یا کیفیت اطلاعاتی که باید افشاء شود را مورد کنترل قرار دهند و یا انگیزه‌های قوی برای افشای باکیفیت پایین اطلاعات داشته باشند (چنگ و همکاران^۱، ۲۰۱۳، ۱۳۹). همچنین افراد و سازمان‌های درگیر در این مسئله سرمایه‌گذاران و سهامداران و مدیران شرکت‌ها و نیز محققین و دانشجویان علاقمند به اجرای تحقیقات مشابه و سایر شرکت‌ها و سازمان‌ها می‌باشند. پژوهش حاضر در پی آن است که به واسطه تجزیه و تحلیل اطلاعات واقعی دریافت شده از بورس اوراق بهادار تهران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به بررسی تأثیر هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر فاکتورهای کیفی اطلاعات مبادرت به استخراج معیارهایی کند که از این طریق سرمایه‌گذاران با شناخت از آنها برای سرمایه‌گذاری هدایت شوند و آنها سهم مورد نظر خود را با اطمینان بیشتری خریداری کنند. انجام پژوهشهای مختلف در تمام ابعاد بورس، می‌تواند کم و کاستی‌های آن را مشخص نموده و باعث پویایی و رشد آن شود و هر چقدر اطلاعات مربوط و سودمند پیش‌بینی در بازار سرمایه در اختیار سرمایه‌گذاران قرار گیرد، موجبات تشویق و ترغیب آنها به سمت سرمایه‌گذاری در سهام فراهم می‌آید.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تئوری نمایندگی به تحلیل شرکت از منظر تفکیک بین مالکیت و کنترل و انگیزه مدیریتی می‌پردازد. در مقوله نمایندگی مدیریت ریسک، تحقیقات نشان داده است دیدگاه‌های مدیریت بر پذیرش یا پوشش ریسک تأثیرگذار می‌باشند. بعلاوه این تئوری درباره تضاد منافع موجود بین سهامداران، مدیریت و اعتباردهندگان با توجه به عدم تقارن توزیع درآمدها بحث می‌کند، عدم تقارنی که می‌تواند منجر به پذیرش ریسک بیشتر توسط شرکت شود یا موجب نپذیرفتن پروژه‌هایی با ارزش خالص مثبت گردد. نتیجتاً اینکه، تئوری نمایندگی بطور تلویحی اشاره بر این مساله دارد که خط‌مشی پوشش ریسک مشخص، می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر ارزش شرکت داشته باشد. از فرضیات اصلی تئوری نمایندگی این است که کارگزار و کارگزاران تضاد منافع دارند مدیران ترجیح دهند منافع خود، مثل کسب بیشترین پاداش ممکن را تعقیب کنند و توجهی به منافع بلند مدت سهامداران ندارند. در واژگان تئوری نمایندگی، کاهش رفاه سهامدار زیان باقی‌مانده نامیده می‌شود. این مشکل نمایندگی، ضرورت کنترل مدیریت شرکت‌ها توسط سهامداران را نشان می‌دهد. یک فرض اساسی و مهم دیگر تئوری نمایندگی، این است که تأیید کارهای کارگزاران برای کارگزار بسیار مشکل و پرهزینه است. با توجه به اهمیت گزارشگری مالی برای ارتباط دادن فعالیت‌های یک شرکت به سهامداران خارجی ما به بررسی ارتباط بین هزینه‌های اختصاصی گزارشگری مالی و قابلیت قیاس مالی می‌پردازیم. ویژگی‌های قابل مقایسه بودن صورتهای مالی، مانند قراردادهای در نحوه قالب بندی آنها، کمک می‌کند. با این حال،

¹-Cheng et al

توجه ما بر قابلیت قیاس مالی، همان طور که در درآمدها و هزینه‌ها منعکس می‌شود، است. گزارش مالی توسط مدیران، از قبیل برآوردهای هزینه‌های بدهی، ذخیره وام معوقه، ذخایر ارزش گذاری دارایی/کاهش دارایی، زیان مالی و هزینه‌های ضمانت، ذخایر درآمد و غیره می‌تواند منجر به درآمدهای کمابیش قابل قیاس شود؛ بنابراین، قوانین اتخاذ شده به مدیران در بکارگیری GAAP به ور قابل توجهی توانایی سرمایه گذاران را برای مقایسه عملکرد عملیاتی در بین شرکت‌ها تحت تاثیر قرار می‌دهد. ما فرض می‌کنیم که با توجه به انتخاب‌های حسابداری در GAAP، موارد افشای این انتخاب‌ها یا ناکافی برای کاربران بیرونی برای درک کامل تغییرات در انتخاب گزارش و چگونگی ارتباط آن‌ها با رویدادهای اقتصادی واقعی است که شرکت‌ها تجربه می‌کنند، یا اینکه ارجاعات اضافی تنها اطلاعات حداقل را ارائه می‌کنند (دالیوال و همکاران^۱، ۲۰۱۴). اگرچه گزارش‌های مالی که موارد افشای اجباری گسترده‌ای هستند، به طور کلی توسط محققان دانشگاهی متمایز از افشای اختیاری تلقی می‌شوند، تحقیقات ما تا حدودی با نظریه افشای اختیاری مرتبط است و افشای اختیاری را به عنوان یک مبادله بین نیازهای سرمایه خارجی و هزینه‌های افشای اطلاعات اختصاصی به رقبا می‌داند. اصل اساسی مدل‌های افشا داوطلبانه این است که اگر هزینه‌های اختصاصی بیشتر از منافع بازار سرمایه باشد، مدیران شروع به افشا نخواهند کرد، یا افشا را کاهش داده و متوقف خواهند کرد. شواهد تجربی از این بحث پشتیبانی می‌کنند، هایز و دیگران^۲ (۲۰۰۶) نشان می‌دهند که رقابت یک محرکی برای افشا گزارش عملیات ایجاد می‌کند. درحالی که هریس^۳ (۲۰۰۷) دریافت که مدیران کم‌تر اطلاعات داخلی را در صنایع کم‌تر رقابتی احتمالاً برای حمایت از منافع غیرعادی گزارش می‌دهند. گراهام و همکاران^۴ (۲۰۰۵) و ددمان و لنوکس^۵ (۲۰۰۹) به ترتیب مدیران اجرایی در ایالات متحده و انگلستان را بررسی کردند و دریافتند که خطر افشای اطلاعات اختصاصی با ارزش مانعی بزرگ برای افشای داوطلبانه است (لنوکس، ۲۰۰۹).

مطالعه ایمهف و همکاران (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که مدیران به گزارش‌ها مالی شرکت‌های رقیب توجه می‌کنند. بوشمن و اسمیز^۶ (۲۰۰۱) استدلال می‌کند که گزارش‌ها مالی به شرکت‌های دیگر اجازه می‌دهد تا "فرصت‌های سرمایه گذاری خوب و بد" را شناسایی کنند در حالی که باگنولی و واتس^۷ (۲۰۱۰) پیشنهاد می‌کنند که مدیران اطلاعاتی درباره هزینه‌های تولید رقبا از گزارش‌ها مالی خود جمع‌آوری کرده و گزارش شرکت خود را در واکنش به آن‌ها نشان دهند. بیتو همکاران^۸ (۲۰۱۳) نشان می‌دهند که شرکت‌های همکار در طی دوره‌های گزارشگری متقلبان سرمایه گذاری را افزایش می‌دهند که نشان می‌دهد مدیران تصمیمات استراتژیک براساس اطلاعات از گزارش‌های مالی رقبا اتخاذ می‌کنند (بیتی و همکاران، ۲۰۱۳). تحقیق ایمهف با بررسی عوامل تعیین کننده قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برانگیخته

¹- Dhaliwal et al

²- Hayes et al

³- Harris

⁴-Graham et al

⁵- Dedman & Lennox

⁶- Bushman & Smith

⁷- Bagnoli & Watts

⁸- Beatty et al

می‌شود. همچنین FASB و هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی (IASB)، در طرح چارچوب مفهومی مشترک خود تاکید دارند که امکان مقایسه کارایی اطلاعات مالی برای تصمیم گیرندگان را افزایش می‌دهد. در حقیقت، به گفته FASB، یکی از مهم‌ترین نقش‌های استانداردهای حسابداری، تسهیل مقایسه بین موسسات می‌باشد. مقایسه داخلی می‌تواند به مدیران کمک کند تا با تسهیل ارزیابی مدیران نسبت به هم‌تایان صنعت خود، تصمیم‌های استخدام / اخراج و جبران را بگیرند. سرمایه‌گذاران خارجی از قابلیت مقایسه، قادر به تمایز بین فرصت‌های سرمایه‌گذاری جایگزین هستند (ایم‌هف و همکاران، ۲۰۱۹).

در داخل کشور ابری و محمد زاده سالطه (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان "تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر عدم تقارن اطلاعاتی" به تعیین تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر عدم تقارن اطلاعاتی پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه صورتهای مالی تاثیر مثبت و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارد و عدم تقارن اطلاعاتی بر ارتباط بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد. مهدوی و رضایی (۱۳۹۷) به بررسی "اثر میانجیگری افشای داوطلبانه و کیفیت سود بر رابطه بین ساختار حاکمیت شرکتی و عدم تقارن اطلاعاتی" پرداختند. نتایج آزمون آماری فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین اندازه هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین، بین اندازه هیأت مدیره با کیفیت سود و افشای داوطلبانه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. افزون بر این، یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که رابطه بین استقلال هیأت مدیره با عدم تقارن اطلاعاتی، کیفیت سود و افشای داوطلبانه از لحاظ آماری معنادار نیست. بین افشای داوطلبانه و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی و معنادار وجود دارد اما بین کیفیت سود و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین، ترکیبی خطی از اندازه هیأت مدیره و افشای داوطلبانه، عدم تقارن اطلاعاتی را پیش‌بینی می‌کند. در نهایت، یافته‌ها نقش میانجیگری افشای داوطلبانه را در رابطه بین اندازه هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی مورد تأیید قرار داد. محمد زاده سالطه و آزادپور (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان "تاثیر عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر اجتناب مالیاتی" نیز عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر اجتناب مالیاتی در ایران را مورد بررسی قرار دادند. در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از آزمون رگرسیونی خطی چند متغیره استفاده گردیده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد معیارهای عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد. همچنین، اجتناب مالیاتی بر ارتباط بین معیارهای عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه و کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد.

در خارج کشور ایمهف و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشان با عنوان "هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی و مقایسه پذیری صورت‌های مالی" به بررسی هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی و مقایسه پذیری صورت‌های مالی پرداختند. نتایج با استفاده از روش‌های جایگزین قابلیت مقایسه و سنجش‌های جایگزین هزینه‌های اختصاصی گزارشگری مالی پایدار است. علاوه بر این، تئوری‌ها نشان می‌دهند گزارش‌های مالی حاوی سیگنال‌های قوی‌ای از اطلاعات خصوصی مدیران است، زمانی که عدم تقارن اطلاعات بالا است و نشان می‌دهند که رابطه منفی بین هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی و مقایسه تقریبی مالی برای شرکت‌هایی که محیط اطلاعاتی ضعیفی دارند، قوی‌تر است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که از طریق اختیارات مدیران، مدیرانی در شرکت‌هایی با سطح بالایی از اطلاعات انحصاری بیشتر به دنبال کاهش قابلیت مقایسه گزارش‌های مالی می‌باشند، به ویژه هنگامی که عدم تقارن اطلاعاتی بالا است. هینسون و همکاران^۲ (۲۰۱۹) به بررسی "موازنه بین ارتباط و قابلیت مقایسه در بخش گزارش دهی" پرداختند. تغییر قانون برای گزارش داخلی در بخش خصوصی، بطور قابل بحثی گزارش‌ها را از طریق رویکرد مدیریتی مرتبط می‌سازد در عین حال حال، رویکرد مدیریت منجر به کاهش مقایسه درآمد بخش شده است. آنها معیارهای خاصی از قابل مقایسه بودن ناشی از تغییر قانون را معرفی می‌کنند. شرکت‌های مورد بحث افزایش در رابطه با گزارش داخلی را تجربه کردند؛ اما کاهش زیادی در قابلیت مقایسه درآمد بخش‌ها داشتند. فلورس و همکاران^۳ (۲۰۱۹) به بررسی "شاخص اطلاعات خصوصی و هزینه‌های اختصاصی" پرداختند. ادبیات فرضیه هزینه اختصاصی را در انواع متن‌ها بررسی کرده است و شواهد ترکیب شده است. در این مقاله آنها یک شاخص اطلاعاتی خصوصی در سطح شرکت با سه ویژگی منحصر به فرد توسعه می‌دهند. اول، اندازه‌گیری مستقیم ماهیت و بزرگی اطلاعات شخصی است که اختصاصی است. دوم اینکه، چند بعدی است. سوم، برای هیچ کس خاص نیست. آنها چندین آزمون برای تایید این شاخص انجام می‌دهند و از آن برای بررسی فرضیه هزینه اختصاصی در زمینه انتخاب تامین مالی شرکت بین سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در حقوق صاحبان سهام و ارائه ارزش سهام فصلی استفاده می‌کنند. آزمون‌های آنها پشتیبان قوی فرضیه هستند. نتایج به ویژگی‌های شاخص جایگزین و سایر عوامل موثر بر این انتخاب مقاوم هستند.

مددیان و همکاران^۴ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان "بررسی رفتار هزینه و تجزیه و تحلیل مالی"، به بررسی این که آیا هزینه‌های فروش، عمومی و اداری گزارش شده توسط یک شرکت بر عدم اطمینان اطلاعات تحلیل گران مالی (و رفتار آنها) تاثیر می‌گذارد یا خیر، پرداخته است و بر اساس نمونه‌ای از شرکت‌های آمریکایی، بررسی می‌نماید که آیا یکپارچگی نسبت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری شرکت با یک ارزیابی مبتنی بر همبستگی (یا معیار اجتماعی) صنعت، با پراکندگی پیش بینی تحلیلگران، خطای پیش بینی و پوشش تحلیلگر، مرتبط است یا خیر. برای ناظران

¹-Imhof Seavey et al

²- Hinson et al

³-Floros et al

⁴-Madadian et al

خارجی، نسبت نسبت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری به فروش، یک تشخیص کلیدی از رفتار هزینه‌های شرکت است، اما ابهام تفسیر سیگنال هزینه‌های فروش، عمومی و اداری احتمالاً منجر به تشویق انگیزه جستجوی نشانه‌های خارجی مربوط بودن اطلاعات برای تعیین انتظارات و ارزیابی نسبت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری شرکت می‌گردد و انتظار می‌رود، شباهت بالا آن با معیارهای اجتماعی، عدم تقارن اطلاعاتی بین تحلیلگران و شرکت‌ها را در خصوص توانایی شرکت‌ها در کنترل موثر هزینه‌ها و عدم اطمینان اطلاعاتی تحلیلگران در مورد رفتار و عملکرد هزینه کاهش دهد. در راستای مدل‌های مختلف وزنی برای مقایسه‌های اجتماعی، ارتباط منفی بین شباهت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری و هر دو پراکندگی پیش بینی تحلیلگران و خطای پیش بینی سود، برای شرکت‌هایی با نسبت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری گذشته بالاتر از معیارهای اجتماعی، بیشتر می‌باشد و یافته‌های این پژوهش همچنین نشان دهنده یک رابطه منفی بین شباهت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری و پوشش تحلیلگر است، به ویژه برای شرکت‌هایی که نسبت هزینه‌های فروش، عمومی و اداری قبلی آن‌ها نسبت به معیار اجتماعی بالاتر است.

۳- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به عنوان پژوهش و چارچوب نظری فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر ارائه می‌گردد:

فرضیه ۱: تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است.

فرضیه ۲: تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر کارایی اطلاعاتی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است.

فرضیه ۳: تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر لحن مثبت مدیریت در صورتهای مالی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است.

فرضیه ۴: تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر کیفیت اطلاعات محیط در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است.

۴- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار دارد، از لحاظ ماهیت در زمره پژوهش‌های توصیفی و از نظر روش نیز در دسته پژوهش‌های همبستگی محسوب می‌گردد. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، از روش کتابخانه‌ای و در بخش داده‌های پژوهش از مراجعه به صورت‌های مالی، یادداشت‌های توضیحی و ماهنامه بورس اوراق بهادار استفاده شده است. به منظور توصیف و تلخیص داده‌های جمع‌آوری شده از آمار توصیفی و استنباطی بهره گرفته شده است. به منظور تحلیل داده‌ها ابتدا پیش‌آزمون‌های ناهمسانی واریانس، آزمون F، لیمر، آزمون هاسمن و آزمون جارک-برا و سپس برای تأیید و رد فرضیه پژوهش نرم افزار Eviews استفاده گردیده است.

۴-۱. جامعه آماری و انتخاب نمونه

جامعه آماری، این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که طی سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ در بورس اوراق بهادار تهران حضور داشته‌اند که بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۲۰ شرکت به عنوان نمونه آماری پژوهش جهت آزمون فرضیه آماری انتخاب شده است.

۴-۲. مدل و متغیرهای پژوهش

مدل رگرسیونی فرضیه اول

$$\text{Com}_{it} = \alpha_{0it} + \alpha_1 \text{Pc}_{it} + \alpha_2 \text{Asy}_{it} + \alpha_3 \text{Pc}_{it} \times \text{Asy}_{it} + \alpha_4 \text{Size}_{it} + \alpha_5 \text{BM}_{it} + \alpha_6 \text{Caf}_{it} + \alpha_7 \text{Gis}_{it} + \alpha_8 \text{Str}_{it} + \alpha_9 \text{Big } 4_{it} + \alpha_{10} \text{Insh}_{it} + \alpha_{11} \text{Std_Caf}_{it} + \alpha_{12} \text{Auch}_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$\begin{cases} H_0: \alpha_1, \alpha_3 \geq 0 \text{ or } \alpha_3 < \alpha_1 \\ H_1: \alpha_1, \alpha_3 < 0 \text{ and } \alpha_3 > \alpha_1 \end{cases}$$

مدل رگرسیونی فرضیه دوم

$$\text{INFO EFF}_{it} = \alpha_{0it} + \alpha_1 \alpha_1 \text{Pc}_{it} + \alpha_2 \text{Asy}_{it} + \alpha_3 \text{Pc}_{it} \times \text{Asy}_{it} + \alpha_4 \text{Size}_{it} + \alpha_5 \text{BM}_{it} + \alpha_6 \text{Caf}_{it} + \alpha_7 \text{Gis}_{it} + \alpha_8 \text{Str}_{it} + \alpha_9 \text{Big } 4_{it} + \alpha_{10} \text{Insh}_{it} + \alpha_{11} \text{Std_Caf}_{it} + \alpha_{12} \text{Auch}_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$\begin{cases} H_0: \alpha_1, \alpha_3 \geq 0 \text{ or } \alpha_3 < \alpha_1 \\ H_1: \alpha_1, \alpha_3 < 0 \text{ and } \alpha_3 > \alpha_1 \end{cases}$$

مدل رگرسیونی فرضیه سوم

$$\text{Tone}_{it} = \alpha_{0it} + \alpha_1 \text{Pc}_{it} + \alpha_2 \text{Asy}_{it} + \alpha_3 \text{Pc}_{it} \times \text{Asy}_{it} + \alpha_4 \text{Size}_{it} + \alpha_5 \text{BM}_{it} + \alpha_6 \text{Caf}_{it} + \alpha_7 \text{Gis}_{it} + \alpha_8 \text{Str}_{it} + \alpha_9 \text{Big } 4_{it} + \alpha_{10} \text{Insh}_{it} + \alpha_{11} \text{Std_Caf}_{it} + \alpha_{12} \text{Auch}_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$\begin{cases} H_0: \alpha_1, \alpha_3 \geq 0 \text{ or } \alpha_3 < \alpha_1 \\ H_1: \alpha_1, \alpha_3 < 0 \text{ and } \alpha_3 > \alpha_1 \end{cases}$$

مدل رگرسیونی فرضیه چهارم

$$\text{IE - Index}_{it} = \alpha_{0it} + \alpha_1 \text{Pc}_{it} + \alpha_2 \text{Asy}_{it} + \alpha_3 \text{Pc}_{it} \times \text{Asy}_{it} + \alpha_4 \text{Size}_{it} + \alpha_5 \text{BM}_{it} + \alpha_6 \text{Caf}_{it} + \alpha_7 \text{Gis}_{it} + \alpha_8 \text{Str}_{it} + \alpha_9 \text{Big } 4_{it} + \alpha_{10} \text{Insh}_{it} + \alpha_{11} \text{Std_Caf}_{it} + \alpha_{12} \text{Auch}_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$\begin{cases} H_0: \alpha_1, \alpha_3 \geq 0 \text{ or } \alpha_3 < \alpha_1 \\ H_1: \alpha_1, \alpha_3 < 0 \text{ and } \alpha_3 > \alpha_1 \end{cases}$$

در مدل‌های مذکور داریم:

$\text{Com}_{i,t}$: قابلیت مقایسه صورتهای مالی؛ $\text{INFO EFF}_{i,t}$: کارایی اطلاعاتی (فاکتور کیفی اطلاعات)؛ $\text{Toni}_{i,t}$: لحن

مثبت مدیریت

$IE - Index_{i,t}$: کیفیت اطلاعات محیط؛ $PC_{i,t}$: هزینه‌های انحصاری افشای عمومی؛ $ASY_{i,t}$: متغیر دامی برای ناقرینگی اطلاعاتی قوی؛ $Size$: اندازه شرکت؛ $BMI_{i,t}$: ارزش دفتری به ارزش بازار؛ $Cafi_{i,t}$: جریان نقد عملیاتی؛ $Gis_{i,t}$: رشد فروش؛ $Str_{i,t}$: بازده سهام؛ $Big\ 4$: موسسه حسابرسی بزرگ؛ $Insh_{i,t}$: سرمایه گذاران نهادی؛ $Std_Cafi_{i,t}$: انحراف معیار جریان نقد عملیاتی؛ $Auchi_{i,t}$: تغییر حسابرس حسابرس (و همکاران، ۲۰۱۹). در ادامه شیوه اندازه گیری متغیرهای پژوهش ارائه می شود:

۳-۴-۲ شیوه اندازه گیری متغیرها:

فاکتورهای کیفی اطلاعات مشتمل بر:

$Com_{i,t}$: قابلیت مقایسه صورتهای مالی

برای اندازه گیری قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j ، ابتدا برای هر شرکت - سال مدل رگرسیونی به شرح رابطه (۱) با استفاده از داده های دوره چهارساله اخیر منتهی به پایان سال t برآورد میشود.

$$Earning_{i,k} = a_{i,t} + \beta_{i,t}Return_{i,k} + \varepsilon_{i,k} \quad (۱) \text{ رابطه}$$

که در آن؛

$Earning_{i,k}$ سود خالص شرکت i تقسیم بر ارزش بازار سهام در ابتدای دوره؛ $Return_{i,k}$ بازده سهام شرکت i ضرایب برآورد شده از رابطه (۱) برای هر شرکت - سال، معیاری از عملیات حسابداری آن شرکت است. یعنی $\hat{\alpha}_i$ و $\hat{\beta}_i$ نشان دهنده عملیات حسابداری شرکت i و ضرایب $\hat{\alpha}_j$ و $\hat{\beta}_j$ معرف عملیات حسابداری شرکت j است. شباهت بین عملیات حسابداری دو شرکت، میزان قابلیت مقایسه بین دو شرکت را نشان میدهد. به منظور برآورد تفاوت بین عملیات حسابداری دو شرکت i و j از مفهوم قابلیت مقایسه (ارائه گزارشهای مشابه درباره مجموعه ای از رویدادهای مشابه) استفاده میشود. از این رو، در هر سال از طریق رابطه های (۲) و (۳) سود شرکت i به طور جداگانه یکبار با ضرایب خود شرکت i و یک بار با ضرایب شرکت j ، اما با بازده شرکت i (رویداد مشابه) برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه (۱) پیش بینی میشود.

$$E(Earning)_{ii,k} = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i Return_{i,k}$$

رابطه (۲)

$$E(Earning)_{ij,k} = \hat{\alpha}_j + \hat{\beta}_j Return_{i,k}$$

رابطه (۳)

در این رابطه ها؛

$E(Earning)_{ii,k}$: سود پیش بینی شده برای شرکت i با استفاده از ضرایب شرکت i و $E(Earning)_{ij,k}$: سود پیش بینی شده

برای شرکت i با استفاده از ضرایب شرکت j

سپس قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j در سال t از طریق رابطه (۴) محاسبه می شود:

رابطه (۴)

$$ComAcc_{ij,t} = \frac{-1}{n} \sum |E(Earning)_{ii,k} - E(Earning)_{ij,k}|$$

که در آن n تعداد شرکتهای هر صنعت است. مقدار ریاضی بیشتر برای $ComAcc_{ij,t}$ نشان دهنده قابلیت مقایسه بیشتر بین دو شرکت است (ژانگ، ۲۰۱۸؛ وی چن و همکاران، ۲۰۱۷).

$INF_{i,t}$: کارایی اطلاعاتی: دومین شاخص کیفی اطلاعات، کارایی اطلاعاتی است؛ برای آزمون کارایی نیاز به داده های بازدهی ماهانه شاخص کل داریم که به صورت زیر محاسبه شده:

رابطه (۵)

$$R_t = \ln \left| \frac{P_t}{P_{t-1}} \right| = \ln P_t - \ln P_{t-1}$$

نسبت واریانس $VR(q)$ به صورت زیر تعریف می شود:

رابطه (۶)

$$VR(q) = \frac{\frac{1}{q} \text{VAR}(P_t - P_{t-q})}{\text{VAR}(P_t - P_{t-1})} = \frac{\sigma^2(q)}{\sigma^2(1)}$$

که در آن:

$\frac{1}{q} = \sigma^2(q)$ ام واریانس q دوره؛ $\sigma^2(1)$ واریانس دوره اول؛ فرضیه صفر در این آزمون که بر کارایی بازار دلالت دارد

این است که نسبت واریانس برابر یک است. لو و مکینلی (۱۹۸۸) فرمولهای زیر را برای $\sigma^2(q)$ و $\sigma^2(1)$ محاسبه ارائه

دادند:

رابطه (۷)

$$\sigma^2(q) = \frac{1}{m} \sum_{t=g}^{ng} (p_t - p_{t-q} - q\mu)^2$$

که در آن:

رابطه (۸-)

$$m = q(nq - q + 1) \left(1 - \frac{q}{nq}\right)$$

$$\mu = \frac{1}{nq} (p_{nq} - p_0)$$

P_{nq} و P_0 اولین و آخرین مشاهدات سری زمانی هستند. لو و مکینلی، آماره آزمون نرمال استاندارد متقارن را برای نسبت واریانس مربوطه ارائه دادند. آماره $Z(q)$ در حال همسانی واریانس و $Z^*(q)$ در حالت وجود ناهمسانی واریانس به کار گرفته می‌شود:

رابطه (۹)

$$Z(q) = \frac{VR(q) - 1}{[\phi(q)]^{1/2}} \sim N(0,1)$$

رابطه (۱۰)

$$\phi(q) = \frac{2(2q - 1)(q - 1)}{3q(nq)}$$

رابطه (۱۱)

$$Z^*(q) = \frac{VR(q) - 1}{[\phi^*(q)]^{1/2}} \sim N(0,1)$$

رابطه (۱۲)

$$\phi^*(q) = \sum_{j=1}^{q-1} \left[\frac{2(q-j)}{q} \right]^2 \delta(j)$$

$$\delta = \frac{\sum_{t=j+1}^{nq} (P_t - P_{t-1} - \mu)^2 (P_{t-j} - P_{t-j-1} - \mu)^2}{[\sum_{t=1}^{nq} (P_t - P_{t-1} - \mu)^2]^2}$$

فرضیه تحقیق در این آزمون به صورت زیر تعریف می‌شود (بارنز و شیکوانگ، ۲۰۰۱)

رابطه (۱۳-۳)

$$H_0: VR(q)=1$$

$$H_1: VR(q) \neq 1$$

"بنابراین در این پژوهش برای آزمون کارایی در سطح ضعیف، ابتدا همسانی و ناهمسانی واریانس داده‌ها بررسی و سپس آزمون نسبت واریانس بکار خواهد رفت."

Toni, t: لحن مثبت مدیریت

سومین شاخص کیفی اطلاعات، لحن مثبت مدیریت است؛ که به صورت زیر اندازه‌گیری می‌شود:

رابطه (۱۴)

$$Tone_{i,t} = \frac{Positive\ Words_{i,t} - Negative\ Words_{i,t}}{(1 + Positive\ Words_{i,t} + Negative\ Words_{i,t})}$$

که در آن:

Positive Words: کلمات مثبت؛ Negative Words: کلمات منفی

در این پژوهش با استفاده از روش لوقران و مگ دونالد (۲۰۱۱) لحن گزارش سالانه از طریق تحلیل محتوا مورد استخراج قرار می گیرد. تحلیل محتوای استفاده شده در این پژوهش "جملات مندرج در گزارش های سالانه هیئت مدیره شرکت های نمونه" می باشد. (مارتیکانن و همکاران؛ ۲۰۱۶)

$IE - Index_{i,t}$: کیفیت اطلاعات محیط

چهارمین شاخص کیفی اطلاعات، کیفیت اطلاعات محیط است؛

جهت محاسبه کیفیت اطلاعات محیط براساس پژوهش فخاری و پیتیه نویی (۱۳۹۶) فاکتور محیط اطلاعاتی شرکت اندازه گیری می شود.

رابطه (۱۵)

$$IE - Index_{it} = 0.112 P_1 + 0.095 P_2 + 0.129 P_3 + 0.107 P_4 + 0.117 P_5 + 0.063 P_6 + 0.085 P_7 + 0.113 P_8 + 0.096 P_9 + 0.082 P_{10}$$

که در آن:

$IE - Index$: فاکتور محیط اطلاعاتی

P: عامل استاندارد شده معیارهای محاسبه محیط اطلاعاتی مشتمل بر موارد زیر می باشد:

P_1 : دامنه پیشنهادی قیمت خرید و فروش

رابطه (۱۶)

$$SPREAD_{it} = \frac{1}{D_{it}} \sum_{i=1}^{D_{it}} \frac{(ASK_i - BID_i)}{(ASK_i + BID_i)/2}$$

که در این رابطه

$SPREAD_{it}$: دامنه قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام شرکت i در سال t؛ ASK_i ، آخرین قیمت پیشنهادی فروش ماهانه سهام شرکت i؛ BID_i ، آخرین قیمت پیشنهادی خرید ماهانه سهام شرکت i و D_{it} ، تعداد دوره هایی از سال t است که در آن آخرین قیمت پیشنهادی خرید و آخرین قیمت پیشنهادی فروش برای سهام شرکت i در دسترس باشد.

P_2 : دفعات گردش سهام: گردش سهام به عنوان تعداد سهام معامله شده تقسیم بر کل سهام است.

P_3 : معیار عدم نقد شوندگی آمیهود

رابطه (۱۷)

$$ILLIQ_{it} = \frac{1}{D_{i,t}} \sum_{i=1}^{D_{it}} \frac{|R_i|}{VOL_i} \times 10000$$

که در رابطه فوق:

$ILLIQ_{it}$: معیار عدم نقد شوندگی شرکت i در سال t؛ $|R_i|$: قدر مطلق بازده سهام شرکت i؛ LOV_i : حجم ریالی معاملات شرکت i؛ D_{it} : تعداد دوره تعداد از سال t است که در آن سهام شرکت i معامله شده باشد.

P₄: اندازه شرکت

برابر است با لگاریتم ارزش بازار شرکت

P₅: فرصتهای رشد شرکت

در این پژوهش از شاخص کیوتوین برای سنجش فرصتهای رشد شرکت استفاده می‌گردد.

P₆: نوسان پذیری بازده سهام

رابطه (۱۹)

$$Volatility_{it} = \sqrt{\frac{1}{D_{it}-1} \sum_1^{D_{it}} (R_i - \bar{R})^2}$$

که در آن

$Volatility_{it}$: نوسان پذیری بازده سهام شرکت i در سال t : R_i : بازده سهام شرکت i در سال t که اگر P_t قیمت پایانی

ام باشد:

رابطه (۲۰)

$$R_i = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}}$$

D_{it} : تعداد دوره هایی از سال است که برای آن بازده سهام محاسبه شده است.

P₇: خطای پیشبینی سود

رابطه (۲۱)

$$FE = \frac{|ACT_t - EST_t|}{|ACT_t|}$$

که در آن

FE: بیانگر خطای پیش بینیا؛ ACT_t : سود هر سهم واقعی گزارش شده در دوره t ؛ EST_t : بیانگر میانگین پیش

بینهای سود مدیران در دوره t میباشد.

P₈: مالکیت نهادی

مطابق تعریف ارائه شده و مورد استفاده در پژوهش‌های روبین (۲۰۰۷) و کوئتو (۲۰۰۹)، برای محاسبه سطح مالکیت نهادی، مجموع سهام در اختیار بانک‌ها و بیمه‌ها، هلدینگ‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های بازنشستگی، شرکت‌های تأمین سرمایه و صندوق‌های سرمایه‌گذاری، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و شرکت‌های دولتی بر کل سهام منتشره شرکت، تقسیم شده و درصد یا میزان مالکیت نهادی به دست می‌آید.

P₉: تعداد سهامداران شرکت

P₁₀: عمر شرکت

برابر است با لگاریتم تفاوت تاریخ تاسیس شرکت از سال جاری

متغیر مستقل:

$PC_{i,t}$: هزینه‌های انحصاری افشای عمومی

براساس پژوهش ایمهف و همکاران (۲۰۱۸) از مجموع سه شاخص زیر برای محاسبه هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی استفاده می‌گردد:

(۱) $R\&D$: مخارج تحقیق و توسعه که با کل دارایی ابتدای دوره تعدیل می‌شود.

(۲) $SG\&A$: هزینه‌های عمومی، اداری و فروش که با کل دارایی ابتدای دوره تعدیل می‌شود.

(۳) $HHIS$: شاخص هرفیندال هیرشمن برای فروش

رابطه (۲۲)

$$HHI = \sum_{i=1}^{N_i} \left(\frac{SALES_{i,j}}{\sum_{i=1}^{N_i} SALES_{i,j}} \right)^2$$

$SALES_{i,j}$: کل فروش شرکت i در صنعت j

متغیر تعدیل گر

$ASY_{i,t}$: متغیر دامی برای ناقرینگی اطلاعاتی قوی

متغیر دامی است که در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی (داده‌های بالاتر از میانه نمونه) برابر است با یک و در غیر این صورت (داده‌های پایین تر از میانه نمونه) برابر است با صفر.

ناقرینگی اطلاعاتی؛ اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام نشانه عدم تقارن اطلاعاتی است که هرچه این رقم بزرگتر باشد نشانه عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری است.

رابطه (۲۳)

$$Asymmetry_{it} = \frac{(AP - BP) \times 100}{(AP + BP) \div 2}$$

که در آن:

$Asymmetry$: دامنه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام (ناقرینگی اطلاعاتی)

t : سال مورد بررسی

BP : میانگین قیمت پیشنهادی خرید سهام شرکت i در دوره t است.

AP : میانگین قیمت پیشنهادی فروش سهام شرکت i در دوره t است.

متغیرهای کنترلی:

$Controls$: متغیرهای کنترلی مشتمل بر:

$Size$: اندازه شرکت

رابطه (۲۴)

$$Size_{i,t} = \ln(TA_{i,t})$$

که در آن:

Size: اندازه شرکت i در دوره $\ln t$: لگاریتم طبیعی (لگاریتم بر پایه نپر) $TA_{i,t}$: ارزش دفتری دارایی‌های شرکت i در دوره t

$BMI_{i,t}$: ارزش دفتری به ارزش بازار

این نسبت از تقسیم ارزش دفتری به ارزش بازار می‌آید. ارزش بازار در دوره t نیز برابر خواهد بود با حاصل ضرب تعداد سهام انتهای دوره در قیمت بازار سهام در دوره t.

$Cafi,t$: جریان نقد عملیاتی

برابر است با نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی

$Gis_{i,t}$: رشد فروش

برابر است با تفاوت فروش دوره جاری منهای فروش دوره قبل بر فروش دوره قبل

$Str_{i,t}$: بازده سهام

بازدهی واقعی هر سهم عادی با توجه به نوسان قیمت سهام، سود نقدی، سود سهمی و افزایش سرمایه محاسبه می‌شود. بازدهی کل با استفاده از رابطه زیر قابل محاسبه است:

رابطه (۲۶)

$$\frac{\text{آورده نقدی سهامداران} - \text{سود نقدی} + \text{ارزش سهام در ابتدای سال} - \text{ارزش سهام در پایان سال}}{\text{آورده نقدی سهامداران} + \text{ارزش سهام در ابتدای دوره}}$$

Big 4: موسسه حسابرسی بزرگ

در صورتی که حسابرس از بین موسسات حسابرسی بزرگ باشد، عدد یک و در غیر اینصورت برابر با صفر می‌باشد.

I

Std_Cafi,t : انحراف معیار جریان نقد عملیاتی

برابر است با انحراف معیار جریان نقد عملیاتی؛ در طی ۵ سال که در نهایت آن را با کل داراییها تعدیل میکنیم

$Aaai,t$: قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری

که با استفاده از مدل جونز (۱۹۹۱) به صورت زیر تعریف می‌گردد:

ابتدا معادله زیر را تخمین می‌زنیم:

رابطه (۲۸)

$$\frac{TAA_{it}}{A_{i,t-1}} = \alpha_{1,t} \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{2,t} \left(\frac{\Delta Sales_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{3,t} \left(\frac{PPE_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_t$$

که در آن:

TAA_t : کل اقلام تعهدی در سال t که برابر است با سود قبل از اقلام غیر مترقبه منهای جریان نقد عملیاتی

A_{t-1} : کل دارایی های در سال $t-1$

$\Delta SALE_t$: تغییرات درآمد فروش سال t منهای درآمد سال $t-1$.

PPE_t : اموال، ماشین آلات و تجهیزات

جدول (۱) آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی شرکت ها

قابلیت مقایسه صورت های مالی	کارایی اطلاعاتی	لحن مثبت مدیریت	کیفیت اطلاعات محیط	هزینه های انحصاری افشای عمومی	
0/145467	0/496667	0/261800	3/337550	0/818320	میانگین
-0/070000	0/000000	0/210000	3/490000	0/490000	میانه
-0/010000	1/000000	0/480000	6/060000	8/380000	بیشترین
-3/130000	0/000000	0/000000	2/240000	0/212000	کمترین
0/341626	0/500406	0/142795	0/580598	1/579725	انحراف معیار
-0/402059	-0/692949	0/355886	0/025550	0/235555	چولگی
3/000126	2/018526	2/985846	3/012253	2/985586	کشیدگی
0/365886	0/125555	0/175856	0/725555	0/689989	جک-برا
0/645586	0/885445	0/832554	0/188556	0/314455	احتمال
600	600	600	600	600	مشاهدات
120	120	120	120	120	مقاطع

جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی شرکت‌ها

جریان نقد عملیاتی	ارزش دفتری به ارزش بازار	اندازه شرکت	هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در ناقرینگی اطلاعاتی قوی	ناقرینگی اطلاعاتی قوی	
0/150200	0/302733	15/32252	0/294517	0/395000	میانگین
0/120000	0/140000	14/97000	0/000000	0/000000	میانه
0/550000	2/180000	19/77000	8/380000	1/000000	بیشترین
-0/400000	0/010000	11/64000	0/000000	0/000000	کمترین
0/151387	0/328006	1/913984	0/917512	0/489259	انحراف معیار
0/697806	0/125550	0/255550	-0/607221	0/074252	چولگی
2/658889	3/125550	2/988544	3/000145	3/125545	کشیدگی
0/158856	0/544777	0/455845	0/665545	0/255550	جک-برا
0/855555	0/466556	0/554555	0/358589	0/755456	احتمال
600	600	600	600	600	مشاهدات
120	120	120	120	120	مقاطع

جدول (۳) آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی شرکت‌ها

انحراف معیار جریان نقد عملیاتی	سرمایه گذاران نهادی	موسسه حسابرسی بزرگ	بازده سهام	رشد فروش	
0/058067	0/295600	0/051667	0/663467	0/550000	میانگین
0/050000	0/160000	0/000000	0/385000	0/000000	میانه
0/180000	0/930000	1/000000	10/23000	56/00000	بیشترین
0/010000	0/000000	0/000000	-0/720000	- 1/000000	کمترین
0/032259	0/276096	0/221538	1/421171	3/286666	انحراف معیار

انحراف معیار جریان نقد عملیاتی	سرمایه گذاران نهادی	موسسه حسابرسی بزرگ	بازده سهام	رشد فروش	
1/448604	0/700798	4/050842	0/255555	0/255550	چولگی
3/555500	2/025264	2/955550	3/255555	3/001100	کشیدگی
0/689989	0/725555	0/175856	0/125555	0/365886	جک-برا
0/314455	0/188556	0/832554	0/885445	0/645586	احتمال
600	600	600	600	600	مشاهدات
120	120	120	120	120	مقاطع

جدول (۱) دربردارنده اصلی ترین شاخص های مرکزی و پراکندگی است. میانگین که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع بوده و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست، برای متغیرهای قابلیت مقایسه صورتهای مالی، کارایی اطلاعاتی، لحن مثبت مدیریت، کیفیت اطلاعات محیط به ترتیب برابر ۰/۱۴، -۰/۲۶/۴۹، ۰/۰ و ۳/۳۳ است. میانه یکی دیگر از شاخص های مرکزی می باشد که وضعیت جامعه را نشان می دهد؛ و نشان می دهد که نیمی از داده ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند همچنین یکسان بودن مقدار میانگین و میانه نشان دهنده نرمال بودن این متغیر می باشد که برای متغیرهای قابلیت مقایسه صورتهای مالی، کارایی اطلاعاتی، لحن مثبت مدیریت، کیفیت اطلاعات محیط به ترتیب برابر ۰/۰۷۰، -۰/۲۱/۰۰۰، ۰/۰ و ۳/۴۹ است. شاخص های پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. انحراف معیار یکی از مهم ترین شاخص های پراکندگی است که برای متغیرهای قابلیت مقایسه صورتهای مالی، کارایی اطلاعاتی، لحن مثبت مدیریت، کیفیت اطلاعات محیط به ترتیب برابر ۵۰/۳۴، ۱۴/۰، ۰/۰ و ۰/۵۸ می باشد شاخص پراکندگی میزان کشیدگی یا پخی منحنی فراوانی نسبت به منحنی نرمال استاندارد را برجستگی یا کشیدگی می نامند. اگر کشیدگی حدود صفر باشد، یعنی منحنی فراوانی از لحاظ کشیدگی وضع متعادل و نرمالی دارد، اگر این مقدار مثبت باشد منحنی برجسته و اگر منفی باشد منحنی پهن می باشد. در این پژوهش برای تمام متغیرها کشیدگی مثبت می باشد.

۴-۲. آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

جهت بررسی پایایی متغیرها، از آزمون ریشه واحد دیکی فولر استفاده شده که نتایج در جدول (۴)، ارائه گردیده است:

جدول ۴: نتایج آزمون ریشه واحد دیکی فولر تعمیم یافته

نتیجه	سطح معناداری	آماره‌ی آزمون لوین، لین و چو	متغیرها	
I(0)	۰/۰۰۰۰	-57/4093	COM	قابلیت مقایسه صورتهای مالی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-25/4553	INF	کارایی اطلاعاتی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-206/840	TONE	لحن مثبت مدیریت
I(0)	۰/۰۰۰۰	-53/9477	IEINDEX	کیفیت اطلاعات محیط
I(0)	۰/۰۰۰۰	-440/302	PC	هزینه‌های انحصاری افشای عمومی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-7/76505	ASY	ناقرننگی اطلاعاتی قوی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-41/6040	PCASY	هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در ناقرننگی اطلاعاتی قوی

همان‌طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر I(0) و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ ثابت بوده است؛ و نشان می‌دهد مانا متغیرها می‌باشد

۳-۴. مفروضات رگرسیون

آزمون‌های تشخیصی در داده‌های ترکیبی

جدول ۵ نتایج آزمون f لیمر و هاسمن

فرضیات	آزمون اف لیمر	سطح معنی داری	نتیجه	آزمون هاسمن	سطح معنی داری	نتیجه
فرضیه اول	9/665554	0/0000	تابلویی	41/513123	0/0000	اثرات ثابت
فرضیه دوم	31/255870	0/0000	تابلویی	24/588700	0/0000	اثرات ثابت
فرضیه سوم	3/119587	0/0000	تابلویی	94/388052	0/0000	اثرات ثابت
فرضیه چهارم	2/805310	0/0000	تابلویی	43/957153	0/0000	اثرات ثابت

منبع: یافته‌های محقق

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزمون F لیمر نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارت دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال

آزمون آنها کمتر از ۵٪ است، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. با توجه به نتایج بدست آمده، روش داده‌های تابلویی برای کلیه فرضیه‌ها پذیرفته شده است. روش داده‌های تابلویی خود با استفاده از دو الگوی "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می‌تواند انجام گیرد که برای انتخاب آنها، از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵٪ است از الگوی اثرات ثابت و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ است از الگوی اثرات تصادفی برای تخمین استفاده می‌شود. با توجه به آزمون هاسمن احتمال آزمون کای دو کمتر از ۵٪ شده است بنابراین از اثرات ثابت جهت تخمین و تجزیه و تحلیل مدل کلی استفاده می‌شود.

۴-۵. خلاصه تجزیه و تحلیل فرضیه پژوهش

خلاصه یافته‌های حاصل از بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	احتمال
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی	-0/001162	0/005480	2/12004 3	0/0345
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در برای ناقرینگی اطلاعاتی قوی	-0/012118	0/002579	4/69794 7	0/0000
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی	-0/103456	0/029729	3/48002 1	0/0005
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در ناقرینگی اطلاعاتی قوی	-0/383074	0/016902	22/6637 6	0/0000
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی	-0/006529	0/000396	16/4711 4	0/0000
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در ناقرینگی اطلاعاتی قوی	-0/022649	0/002081	10/8838 2	0/0000
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی	-0/057840	0/025156	2/29924 6	0/0219
هزینه‌های انحصاری افشای عمومی در ناقرینگی اطلاعاتی قوی	-0/136876	0/013205	10/3652 3	0/0000

۵. بحث و نتیجه گیری

نتایج فرضیه اول

با توجه به آزمون‌ها و تحلیل‌هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی تاثیر معنادار دارد و با توجه به ضریب منفی متغیر هزینه‌های انحصاری افشای عمومی، وجود رابطه ی معکوس بین هزینه‌های انحصاری افشای عمومی با قابلیت مقایسه صورتهای مالی شرکت استنتاج می شود. به علاوه با مقایسه ضرایب تاثیر گذاری هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی و در حالت کلی که به ترتیب برابر است با $(-۰/۰۱۲)$ و $(-۰/۰۰۱)$ میتوان گفت که تاثیر منفی هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است. در این راستا ایمهف و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهششان با عنوان "هزینه‌های انحصاری گزارشگری مالی و مقایسه پذیری صورتهای مالی" نشان دادند که یک رابطه منفی بین هزینه های انحصاری گزارشگری مالی و مقایسه پذیری مالی برای شرکتهایی که محیط اطلاعاتی ضعیفی دارند، قوی تر است. نتایج پژوهشهای انجام شده در مکانها و زمانهای مختلف به دست افراد مختلف، ناگزیر متأثر از شرایط مختلفی است و همخوانی یا ناهمخوانی نتایج پژوهشهای با موضوع مشابه نمیتواند این شرایط متفاوت را نادیده انگارد. در این راستا پیشنهاد می گردد جهت قابلیت مقایسه اطلاعات شرکتهای برحسب صنعت قوانین منظمی تدوین و به اجرا درآید.

نتایج فرضیه دوم

با توجه به آزمون‌ها و تحلیل‌هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر کارایی اطلاعاتی تاثیر معنادار دارد و با توجه به ضریب منفی متغیر هزینه‌های انحصاری افشای عمومی، وجود رابطه ی معکوس بین هزینه‌های انحصاری افشای عمومی با کارایی اطلاعاتی شرکت استنتاج می-شود. به علاوه با مقایسه ضرایب تاثیر گذاری هزینه‌های انحصاری افشای عمومی بر کارایی اطلاعاتی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی و در حالت کلی که به ترتیب برابر است با $(-۰/۳۸۳)$ و $(-۰/۱۰۳)$ میتوان گفت که تاثیر منفی هزینه های انحصاری افشای عمومی بر کارایی اطلاعاتی در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است. در این راستا محمد زاده سالطه و آزادپور (۱۳۹۶) نشان دادند که معیارهای عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد؛ که از این نظر با نتایج پژوهش حاضر در تضاد می باشد. به مدیران شرکتهای می توانند به منظور جلب سرمایه گذاران، حداکثر کردن ارزش شرکت، جلوگیری از ارزش گذاری کمتر از واقع سهام شرکت توسط سرمایه گذاران، جلوگیری از تشدید عدم تقارن اطلاعاتی، جلوگیری از بالا رفتن هزینه های کسب اطلاعات برای سرمایه گذاران و کمبود وجه نقد برای سرمایه گذاری در پروژه های سودآور، با برنامه ریزی صحیح و مناسب جهت تامین مالی شرکت، به کاهش و کنترل هزینه های اختصاصی گزارشگری مالی شرکت کمک نمایند.

نتایج فرضیه سوم

با توجه به آزمونها و تحلیل هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که هزینه های انحصاری افشای عمومی بر لحن مثبت مدیریت تاثیر معنادار دارد و با توجه به ضریب منفی متغیر هزینه های انحصاری افشای عمومی، وجود رابطه ی معکوس بین هزینه های انحصاری افشای عمومی با لحن مثبت مدیریت شرکت استنتاج می شود. به علاوه با مقایسه ضرایب تاثیر گذاری هزینه های انحصاری افشای عمومی بر لحن مثبت مدیریت در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی و در حالت کلی که به ترتیب برابر است با $(-0/022)$ و $(-0/006)$ میتوان گفت که تاثیر منفی هزینه های انحصاری افشای عمومی بر لحن مثبت مدیریت در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است. در این راستا حیدری و عبدی (۱۳۹۵)، نمازی و همکاران (۱۳۹۳) و غیوری مقدم و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشهای خود نشان دادند که رقابت با افزایش کیفیت افشای اطلاعات به بهبود محیط اطلاعاتی شرکتها و محتوای اطلاعاتی قیمت سهام منجر می شود؛ که تا حدودی با نتایج پژوهش حاضر در یک راستا می باشد. بر این اساس به سرمایه گذاران و تحلیلگران پیشنهاد میشود در انتخاب پورتنفوی سرمایه گذاری خود احتیاط کنند، زیرا انتخاب شرکتهایی که عدم تقارن اطلاعات بالاتری دارند میتواند دارای ریسک باشد، هر چند در این شرکتها قابلیت مقایسه اطلاعات و هزینه جمع آوری و پردازش اطلاعات در این شرکتها پایین باشد، اما لزوم بررسی سایر عوامل برای تصمیم گیری در خصوص خرید و فروش سهام بایستی مدنظر قرار گیرد.

نتایج فرضیه چهارم

با توجه به آزمونها و تحلیل هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که هزینه های انحصاری افشای عمومی بر کیفیت اطلاعات محیط تاثیر معنادار دارد و با توجه به ضریب منفی متغیر هزینه های انحصاری افشای عمومی، وجود رابطه ی معکوس بین هزینه های انحصاری افشای عمومی با کیفیت اطلاعات محیط شرکت استنتاج می شود. به علاوه با مقایسه ضرایب تاثیر گذاری هزینه های انحصاری افشای عمومی بر کیفیت اطلاعات محیط در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی و در حالت کلی که به ترتیب برابر است با $(-0/136)$ و $(-0/057)$ میتوان گفت که تاثیر منفی هزینه های انحصاری افشای عمومی بر کیفیت اطلاعات محیط در شرایط ناقرینگی اطلاعاتی قوی تر است. در این راستا هایز و دیگران (۲۰۰۶) نشان می دهند که رقابت یک محرکی برای افشا گزارش عملیات ایجاد می کند. در حالی که هریس (۲۰۰۷) دریافت که مدیران کم تر اطلاعات داخلی را در صنایع کم تر رقابتی احتمالا برای حمایت از منافع غیرعادی گزارش می دهند. گراهام و همکاران (۲۰۰۵) و ددمان و لنوکس (۲۰۰۹) به ترتیب مدیران اجرایی در ایالات متحده و انگلستان را بررسی کردند و دریافتند که خطر افشای اطلاعات اختصاصی با ارزش مانعی بزرگ برای افشای داوطلبانه است؛ که تا حدودی با نتایج پژوهش حاضر در یک راستا می باشد؛ بنابراین پیشنهاد میشود سازمان بورس اوراق بهادار و سازمان حسابرسی مقررات و استانداردهایی برای افشای هر چه بهتر هزینه های انحصاری افشای اطلاعات شرکت ها که میتواند منجر به افزایش کیفیت اطلاعات شود، تدوین کنند.

۷. منابع

۱. ابری، کریم؛ محمدزاده سالدیه، حیدر. (۱۳۹۷). "تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر عدم تقارن اطلاعاتی". اولین کنفرانس ملی نقش حسابداری، اقتصاد و مدیریت، تبریز، موسسه آموزش عالی علم و فن آوری شمس.
۲. محمدزاده سالدیه، حیدر؛ آزادپور، محمد. (۱۳۹۶). "تاثیر عوامل مربوط به هزینه‌های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر اجتناب مالیاتی". پژوهشنامه مالیات؛ ۳۵(۱۲)، صص ۱۸۰-۲۰۱.
۳. مهدوی، غلامحسین؛ رضایی، غلامرضا. (۱۳۹۷). "اثر میانجیگری افشای داوطلبانه و کیفیت سود بر رابطه بین ساختار حاکمیت شرکتی و عدم تقارن اطلاعاتی". تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۳۹(۹)، صص ۲۱-۳۶.
4. Cheng, P. Man, P, Yi, C. H. (2013). *The impact of product market competition on earnings quality*. Accounting and Finance, 53 (1): 137-162.
5. *stock return sensitivity to industry-level news*, The Accounting Review, 86 (4): 1321-1347
6. Hinson, Lisa A, Tucker, Jenny Wu and Weng, Diana, (2019). *The Tradeoff between Relevance and Comparability in Segment Reporting (April 29, 2019)*. Available at SSRN : <https://ssrn.com/abstract=3221879> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3221879>
7. Hsu, C. Li, X. Ma, Z, Phillips, G. M. (2017). *Does Product Market Competition Influence Analyst Coverage and Analyst Career Success?* Available at: <http://www.ssrn.com>
8. Imhof Seavey, Scott, Michael and Watanabe, (2018). *Olena, Competition, Proprietary Costs of Financial Reporting and Financial Statement Comparability (May 2, 2018)*. Journal of Accounting, Auditing and Finance, Forthcoming. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3225381> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3225381>
9. Madadian Oveis, Walter Aerts, Tom Van Caneghem. (2018). *Social comparison of cost behaviour and financial analysts*, Accounting and Business Research, DOI: 10.1080/00014788.2018.1428524

The role of information asymmetry on the relationship between monopoly costs of public disclosure, information efficiency and formability

Leila Rezaei^{*1}
Majid Zanjirdar²

Date of Receipt: 2022/03/13 Date of Issue: 2022/04/24

Abstract

The purpose of this study was to investigate the role of information asymmetry on the relationship between monopoly costs of public disclosure and information quality factors in companies listed on the Tehran Stock Exchange. The spatial scope of this research was the companies listed on the Tehran Stock Exchange and the time domain was between 1393 and 1397. In this study, the exclusive costs of general disclosure of independent variables and the quality factors of information of dependent variables were considered. The present study is in the category of applied research. In terms of nature, it is in the category of descriptive research and in terms of method, it is in the category of correlational research. In this study, library method was used to collect data and information. In the data section, the research was done by collecting data from sample companies by referring to financial statements, explanatory notes and the stock exchange monthly. Based on the systematic elimination method, 120 companies were selected as a statistical sample. Descriptive and inferential statistics have been used to describe and summarize the collected data. In order to analyze the data, first the variance heterogeneity pre-tests, F-Limer test, Hausman test and Jark-Bra test were used and then multivariate regression test was used to confirm and reject the research hypotheses (Eviews software). The results showed the negative impact of exclusive disclosure costs on information quality factors, including the comparability of financial statements; Information efficiency, positive management tone and quality of environmental information are stronger in terms of information asymmetry.

Keywords

Information Asymmetry, Exclusive Costs of Public Disclosure, Information Efficiency, Form Comparability

1- M.Sc., Accounting, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran. (Irezaiimail@gmail.com)

2- Associate Professor, Financial Management, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.